

EU2013.LT

Európska sieť na predchádzanie trestnej činnosti

Séria súborov nástrojov EUCPN

č. 4

Boj proti domácemu násiliu v EÚ – politiky a postupy

V rámci projektu „Európske odborné stredisko na predchádzanie trestnej činnosti“ – sekretariát EUCPN, december 2013, Brusel

S finančnou podporou programu Európskej únie „Predchádzanie trestnej činnosti a boj proti nej“
Európska Komisia – Generálne riaditeľstvo pre vnútorné záležitosti

Boj proti domácemu násiliu v EÚ – politiky a postupy

Predslov

Štvrtý súbor nástrojov v sérii uverejnený sekretariátom Európskej siete na predchádzanie trestnej činnosti (EUCPN) je zameraný na hlavnú tému litovského predsedníctva a Konferencie o najlepších postupoch v roku 2013, ktorou je „Prevencia domáceho násilia“. V prvej časti súboru nástrojov je predstavený prehľad existujúcich politických a legislatívnych opatrení v EÚ a členských štátoch EÚ, ako aj niekoľko všeobecných informácií o zbere údajov a programoch financovania EÚ súvisiacich s touto témou. Druhá časť je zameraná na osvedčené a perspektívne postupy, ktoré predložilo 18 členských štátov súťažiacich o Európsku cenu za prevenciu kriminality (ECPA) za rok 2013. Osobitná pozornosť je venovaná niektorým významným otázkam, ktoré často súvisia s prípadmi domáceho násilia a ktoré boli riešené v rámci ocenených projektov Švédska, Belgicka a Chorvátska. Pokryté sú tieto témy: podpora obetiam a nestíhanie páchatelov domáceho násilia; spolupráca viacerých orgánov a reťazcový model; včasná prevencia a úloha vzdelávania. Na to nadväzuje súhrn diskusií z Konferencie o najlepších postupoch (konanej 11. – 12. decembra 2013 vo Vilniuse), ako aj niekoľko dôležitých záverov vyjadrených sieťou EUCPN počas záverečného kola Konferencie štyrmi odbornými účastníkmi, ktorých pozval sekretariát EUCPN. Prehľad všetkých predložených projektov ECPA sa nachádza v poslednej časti súboru nástrojov.

Súbory nástrojov sú ako obvykle napísané v angličtine a dostupné na stránke knižnice webovej lokality EUCPN¹. S cieľom zaistiť veľké rozšírenie a použiteľnosť tohto dokumentu bola druhá časť súboru nástrojov s podporou Európskej komisie, GR pre vnútorné záležitosti a GR pre preklad preložená do rôznych jazykov EÚ.

Právne oznámenie

Obsah tejto publikácie nemusí nevyhnutne odrážať oficiálne stanoviská žiadneho členského štátu EÚ alebo agentúry či inštitúcie Európskej únie alebo Európskych spoločenstiev.

Autori

Sekretariát EUCPN v spolupráci s litovským predsedníctvom Rady Európskej únie, 2013.

Sekretariát EUCPN

Waterloolaan / Bd. de Waterloo 76 1000 Brusel, Belgicko

Tel. +32 2 557 33 30 Fax +32 2 557 35 23

eucpn@ibz.eu – www.eucpn.org

¹ www.eucpn.org.

Pod'akovanie

Tento súbor nástrojov bol vypracovaný v úzkej spolupráci medzi sekretariátom EUCPN² a tímom litovského predsedníctva, ktoré odviedlo vynikajúcu prácu pri organizácii Konferencie o najlepších postupoch v roku 2013 a Európskej ceny za prevenciu kriminality. Preto vyjadrujeme úprimné poďakovanie Dalii Kedavičienėovej a celému litovskému tímu za ich príspevok, podporu a spätnú väzbu.

Okrem toho by sme chceli poďakovať všetkým národným zástupcom EUCPN, náhradníkom a kontaktným osobám v akademickej sfére za ich nepretržitú podporu našej práce, poskytnutie ich odborných poznatkov a za poskytovanie informácií do tohto súboru nástrojov.

Obzvlášť by sme chceli poďakovať aj štyrom expertom, ktorí boli ochotní prednášať na niekoľkých odborných diskusiách počas Konferencie o najlepších postupoch, predsedáť im a prispieť k obsahu a záverom tohto súboru nástrojov. Týmito expertmi sú: Anne Groenenová (Thomas More Kempen, University College, Belgicko), João Lazaro (Portugalská asociácia na podporu obetí, Portugalsko), Chiara Sgarbiová (Univerzita v Modene a Reggio Emilia, Taliansko) a John Kwaks [Európska organizácia pre probáciu (CEP)].

Tiež by sme chceli vyjadriť svoju vďačnosť Frédérique Fastréovej z Generálneho riaditeľstva pre spravodlivosť, oddelenie D2 pre rovnosť medzi ženami a mužmi Európskej komisie, a Marijke Weewautersovej z belgického Inštitútu pre rovnosť medzi ženami a mužmi, ktoré sa láskavo podelili o svoje odborné znalosti v tejto oblasti a poskytli spätnú väzbu a niekoľko veľmi užitočných pripomienok k tematickému dokumentu.

Na záver by sme chceli poďakovať všetkým účastníkom súťaže o Európsku cenu za prevenciu kriminality 2013. Podobne ako v predchádzajúcich ročníkoch konferencie o najlepších postupoch a súťaže o Európsku cenu za prevenciu kriminality nás nesmierne dojala oddanosť a nadšenie k práci, ktorú vykonávajú každý deň, a ich ochota podeliť sa o svoje skúsenosti s kolegami z celej Európy. Ste skutočne neuveriteľným zdrojom inšpirácie pre všetkých, čo sú zapojení do predchádzania domácej násilii a do boja proti nemu. Ďakujeme!

Sekretariát EUCPN

² S finančnou podporou programu Európskej únie „Predchádzanie trestnej činnosti a boj proti nej“, Európska Komisia – Generálne riaditeľstvo pre vnútorné záležitosti.

Obsah

ČASŤ 2 – Osvedčené a perspektívne postupy: Konferencia o najlepších postupoch a Európska cena za prevenciu kriminality.....	5
1. Osvedčené a perspektívne postupy v oblasti domáceho násilia – všeobecný prehľad tém a príspevkov do súťaže o cenu ECPA 2013	6
1.1. Tri príkladné projekty: podpora obetiam a nestíhanie páchatel'ov; spolupráca viacerých orgánov a reťazcový model; včasná prevencia a úloha vzdelávania	7
1.1.1. Podpora obetiam domáceho násilia a nestíhanie páchatel'ov v prípadoch domáceho násilia	8
1.1.2. Spolupráca viacerých orgánov a reťazcový model	10
1.1.3. Včasná prevencia a úloha vzdelania	14
2. Predbežné závery z Konferencie o najlepších postupoch z roku 2013	16
Budúce výzvy v oblasti prevencie domáceho násilia – výmena znalostí v sieti EUCPN	18
Ďalšie zaujímavé zdroje (praktických) informácií a usmernení	20
Príloha I – Závery a odporúčania konferencie EUCPN o najlepších postupoch z roku 2013	21
Závery	21
Všeobecné závery	21
Taktika a povinné opatrenia prvej reakcie	22
Mechanizmy sociálnej podpory pre obeť násilia	23
Mediácia v oblasti domáceho násilia	24
Programy na zmenu násilného správania a ich vplyv na stanovenie trestu	24
Vyhodnotenie rizika a jeho vplyv na odôvodnenie ochrany	25
Odporúčania týkajúce sa prevencie domáceho násilia	25
Všeobecné odporúčania	25
Taktika a povinné opatrenia prvej reakcie	26
Mechanizmy sociálnej podpory pre obeť násilia	27
Mediácia v oblasti domáceho násilia	28
Programy na zmenu násilného správania a ich vplyv na stanovenie trestu	28
Vyhodnotenie rizika a jeho vplyv na odôvodnenie ochrany	29

ČASŤ 2 – Osvedčené a perspektívne postupy: Konferencia o najlepších postupoch a Európska cena za prevenciu kriminality

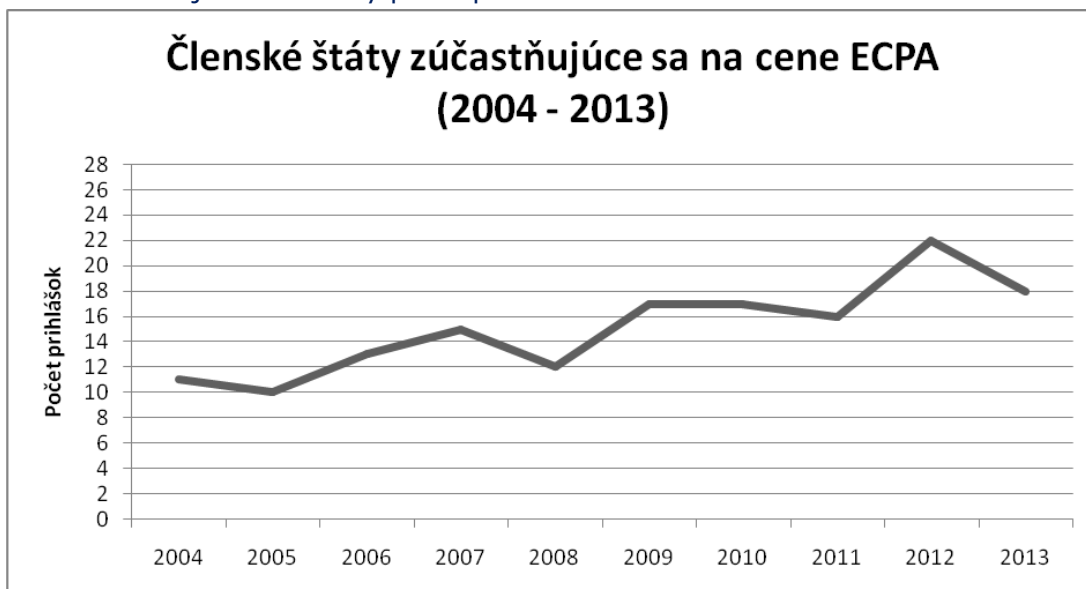
Konferencia o najlepších postupoch sa koná každý rok v decembri a stretávajú sa na nej odborníci z praxe a tvorcovia politík z celej Európy, aby si navzájom vymenili svoje skúsenosti.

Od roku 2004 je Konferencia o najlepších postupoch spojená so súťažou o Európsku cenu za prevenciu kriminality (ECPA). Súťaž o cenu ECPA je zameraná na verejné ocenenie osvedčených a nádejných postupov v oblasti predchádzania trestnej činnosti na základe hodnotenia poroty, ktorú tvoria experti z rôznych členských štátov.

Európska cena za prevenciu kriminality je otvorená všetkým členským štátom EÚ, ktoré môžu predložiť akýkoľvek projekt, iniciatívu alebo balík opatrení súvisiacich s témou a úspešne realizovaných na zabránenie trestnej činnosti, pričom musia spĺňať tieto kritériá (EUCPN, 2013a)³:

- i) projekt je zameraný na predchádzanie každodennej trestnej činnosti a obáv z nej a/alebo na ich zníženie v rámci danej témy;
- ii) musí ísť o projekt, ktorý bol vyhodnotený a dosiahol väčšinu alebo všetky zo svojich cieľov. Preukázaný vplyv na zníženie trestnej činnosti alebo na zvýšenie bezpečnosti je väčší než ostatné preukázané typy výstupov;
- iii) projekt je čo najviac inovačný, obsahuje nové metódy alebo nové prístupy;
- iv) projekt je pokiaľ možno založený na spolupráci medzi partnermi;
- v) projekt môžu zopakovať organizácie a skupiny z iných členských štátov. Preto by predložené projekty mali obsahovať informácie o finančných nákladoch na projekt, zdroji financovania, postupe realizácie a príslušných zdrojových materiáloch.

Na obrázku 1 je znázornený počet prihlášok do súťaže o cenu ECPA od roku 2004.

Obrázok 1: Počet účastníkov ceny ECPA v období rokov 2004 – 2013.

Zdroj: Webová lokalita EUCPN.

³ EUCPN (2013a). Pravidlá a postupy pre udeľovanie a odovzdávanie Európskej ceny za prevenciu kriminality, verzia z júna 2013. [<http://www.eucpn.org/pubdocs/ECPA%20RoP%202013.pdf>].

S účasťou približne 150 účastníkov z celej Európy každý rok možno Konferenciu o najlepších postupoch a Európsku cenu za prevenciu kriminality považovať za nákladovo efektívne nástroje na rýchle a priame šírenie dobrých nápadov na predchádzanie trestnej činnosti z iných obcí, miest, krajín a organizácií, ktoré čelia podobným výzvam. Od roku 2012 je víťazný projekt odmenený finančnou sumou 10 000 EUR a nositelia dvoch čestných uznaní získavajú 5 000 EUR (EUCPN, 2013b)⁴. Úplné znenie pravidiel súťaže ECPA možno prevziať na webovej lokalite EUCPN⁵.

1. Osvedčené a perspektívne postupy v oblasti domáceho násillia – všeobecný prehľad tém a príspevkov do súťaže o cenu ECPA za rok 2013

Konferenciu o najlepších postupoch tento rok usporiadalo litovské predsedníctvo v dňoch 11. – 12. decembra 2013 vo Vilniuse, hlavnom meste Litvy. Všeobecnou témou bola „**Prevencia domáceho násillia**“. Vo výzve na predkladanie prihlášok, ktorá bola uverejnená v júli 2013, bolo domáce násillie vymedzené ako „*každý prípad výhražného správania, násillia alebo zneužívania (psychického, fyzického, sexuálneho, finančného alebo emocionálneho) medzi osobami, ktoré sú alebo boli blízkymi partnermi, alebo medzi rodinnými príslušníkmi bez ohľadu na pohlavie alebo sexuálnu orientáciu. Domáce násillie môže zažiť každý, môže sa vyskytnúť vo všetkých druhoch vzťahov bez ohľadu na vek, pohlavie, rasu, sexuálnu orientáciu, majetok a zemepisnú polohu.*“

Predsedníctvo sa rozhodlo zamerať na šesť podtém súvisiacich s témou domáceho násillia:

1. programy na zmenu násillného správania a ich vplyv na stanovenie trestu;
2. mechanizmy sociálnej podpory pre obeť násillia;
3. vyhodnotenie rizika a jeho vplyv na odôvodnenie ochrany;
4. mediácia v oblasti domáceho násillia;
5. taktika a povinné opatrenia prvej reakcie;
6. právne metódy a technické nástroje na ochranu obeť.

Celkovo predložilo projekt v rámci štyroch zo šiestich uvedených podtém (programy na zmenu násillného správania, mechanizmy sociálnej podpory, vyhodnotenie rizika a taktika) 18 krajín, čo je doteraz druhý najvyšší počet účastníkov. Okrem toho niektoré krajiny zaslali „dodatočné projekty“ (spolu 10) súvisiace s domácim násillím.

Porota pre cenu ECPA sa stretla 11. – 12. novembra 2013 v hlavnom meste Litvy, vo Vilniuse, aby ohodnotili tohtoročné prihlášky. Podľa štatútu súťaže tvorí porotu najviac osem členov (najviac dvaja členovia z toho istého členského štátu), ktorí zastupujú i) štát, ktorý aktuálne predsedá EÚ; ii) štát, ktorý predtým predsedal EÚ, a iii) dva členské štáty, ktoré budú predsedáť EÚ. Tohtoročná porota pracovala v tomto zložení:

⁴ EUCPN, (2013b). Európska sieť na predchádzanie trestnej činnosti (EUCPN): Predchádzanie trestnej činnosti na úrovni EÚ, na celoštátnej a lokálnej úrovni. In: Sekretariát EUCPN (ed.), *Séria tematických dokumentov EUCPN*, č. 4, Brusel: Európska sieť na predchádzanie trestnej činnosti. [[http://www.eucpn.org/download/?file=EUCPN Thematic Paper no4 EUCPN-Crime prevention activities at the EU, national and local level.pdf&type=8](http://www.eucpn.org/download/?file=EUCPN+Thematic+Paper+no4+EUCPN-Crime+prevention+activities+at+the+EU,+national+and+local+level.pdf&type=8)].

⁵ Pozri: <http://www.eucpn.org/pubdocs/ECPA%20RoP%202013.pdf>.

- Evaldas Visockas a Kristina Smirnovová za Litvu,
- Doncha O'Sullivan a Trevor Noonan za Írsko,
- George Halivopoulos a Anastasia Chalkiová za Grécko,
- Nicola Palmiero a Isabella Mastropasquová za Taliansko.

Porote predsedala Dalia Kedavičienėová, predsedníčka EUCPN počas predsedníctva Litvy, a podporu jej poskytovali Rosita Vanhauwaertová a Belinda Wijckmansová zo sekretariátu EUCPN.

Tretia časť tohto súboru nástrojov obsahuje prehľady o všetkých prihláškach do súťaže o cenu ECPA. V nasledujúcich oddieloch sa najprv zblízka pozrieme na tri projekty, ktoré členovia tohtoročnej poroty mimoriadne ocenili.

1.1. Tri príkladné projekty: podpora obetiam a nestíhanie páchatel'ov; spolupráca viacerých orgánov a reťazcový model; včasná prevencia a úloha vzdelávania

Hoci porota považovala všetky projekty za pozoruhodné a ocenila úsilie o zabránenie domácejmu násiliu, skutočne mimoriadnymi podľa nej boli nasledovné tri projekty:

V súťaži o Európsku cenu za prevenciu kriminality za rok 2013 zvíťazil švédsky

projekt týkajúci sa centra pre násilie vo vzťahoch. Projekt riadi správa sociálnych služieb mesta Štokholm. Porota ocenila projekt za jeho vedecký prístup, priame zameranie sa na obeť a integrovaný prístup. Projekt má jasné a konkrétne ciele a je nenáročný na investície, čo zvyšuje možnosti jeho opakovania v iných mestách a regiónoch. V rámci externého vyhodnotenia

sa zistilo, že sa skutočne zvýšila miera trestného stíhania v prípadoch, do ktorých sa centrum pre násilie vo vzťahoch zapojilo, čo svedčí o jeho efektívite.

Belgický projekt s názvom „CO3“ získal čestné uznanie za „najlepšiu spoluprácu“.

Tento projekt riadi provincia a mesto Antverpy. Napriek tomu, že v súčasnosti ide len o pilotný projekt a zdá sa byť trochu nákladný, porota tento projekt ocenila ako dobrý príklad toho, ako možno dosiahnuť súlad medzi jednotlivými zložkami pracujúcimi v oblasti domáceho násillia. Projekt je metodicky spoľahlivý, založený na dôkladnej analýze problému a nie je zameraný len na obeť

a páchatel'ov, ale aj na celú rodinu. Ide o nádejný projekt a bude zaujímavé pozrieť sa naň znovu o rok alebo o dva.

Chorvátsky projekt s názvom „Život bez násillia“ získal čestné uznanie za „najlepšiu včasnú prevenciu“.

Tento projekt riadi ministerstvo vnútra, Rozvojový program Organizácie Spojených národov (UNDP) v Chorvátsku a realizuje sa v spolupráci s niekoľkými miestnymi mimovládnyimi organizáciami a vládou. Porota vysoko ocenila zameranie na včasnú prevenciu medzi mladými ľuďmi. Projekt sa usiluje bojovať proti tradičnému pohľadu na ženy, a preto sa snaží rozbiť generačný cyklus, čo je veľmi hodnotné. Viac

informácií o skutočnom vplyve projektu by pomohlo vytvoreniu spoľahlivejšej informačnej základne.

Podrobnejší opis týchto a všetkých ostatných predložených projektov sa nachádza v časti 3 alebo na webovej lokalite EUCPN⁶.

V ďalších častiach je pozornosť venovaná niektorým významným otázkam, ktoré často súvisia s prípadmi domáceho násillia a ktoré boli riešené v rámci ocenených projektov Švédska, Belgicka a Chorvátska.

1.1.1. Podpora obetiam domáceho násillia a nestíhanie páchatel'ov v prípadoch domáceho násillia

Švédske centrum pre násillie vo vzťahoch bolo zriadené na podporu obetiam domáceho násillia, na zlepšenie spolupráce medzi políciou, sociálnymi službami a prokuratúrou a s cieľom posilniť postavenie obeť, a tým im umožniť trvať na obvineniach a prejsť so žalobou celým systémom trestnej justície, čo by mohlo viesť k vyššiemu počtu trestných stíhaní a odsúdení. Práve súdny proces je častým problémom v prípadoch domáceho

⁶ Pozri: <http://www.eucpn.org/eucp-award/entries.asp?year=2013>.

násilia: obeť nie sú ochotné alebo nemôžu využiť systém trestného konania, čo má za následok „upustenie“ od prípadov uprostred procesu. Tento jav sa označuje ako nestíhanie páchatel'ov (po anglicky „attrition“).

Okrem nedostatočného nahlasovania prípadov domáceho násilia polícii existuje vysoké riziko, že sa neuskutoční celé súdne konanie. Vplyv na to môžu mať činitele súvisiace s obeťou alebo so systémom. Napríklad spôsob, akým polícia a ďalšie sociálne a súdne orgány zaobchádzajú so žalobou, rozhodnutia prokuratúry a súdov alebo rozhodnutia prijaté samotnými obeťami (Hester a Westmarland, 2005⁷). V prípade zo Švédska bola väčšina prípadov domáceho násilia nahlásených polícii v období medzi rokmi 2002 a 2006 zastavená z dôvodu nedostatku dôkazov, čo môže znamenať buď to, že obeť sa nechcela zúčastniť na vyšetrovaní, alebo chýbali svedkovia či zdokumentované zranenia atď. Z hľadiska ochrany obetí a trestného stíhania a potrestania páchatel'ov, ale aj z hľadiska odstrašovania a predchádzania opakovanej viktimizácie je zrejmé, že nestíhanie páchatel'ov predstavuje hlavný problém pre každú zúčastnenú osobu v rámci systému trestného konania.

Úspešne stíhať prípady domáceho násilia bolo jednou z priorit predsedníctva Cypru v roku 2012. Cyperská polícia zadala vypracovanie správy o tomto probléme (Pavlou, Zobnina a Veis, 2012⁸) v rámci prípravy *Príručky Európskej únie v oblasti najlepších policajných postupov v záujme úspešného stíhania prípadov domáceho násilia* (Rada EÚ, 2012a⁹; 2012b¹⁰), ktorá obsahuje rozsiahly prehľad literatúry a analýzu existujúcich stratégií a osvedčených postupov z rôznych krajín EÚ. Podľa tejto správy a príručky tie najnádejnejšie a najúspešnejšie zásahy na zvýšenie spolupráce obetí a zníženie miery nestíhania páchatel'ov malo niekoľko spoločných vlastností, ktoré možno nájsť aj vo švédskom projekte centra pre násilie vo vzťahoch, ako je to ukázané v tabuľke 2.

Správa cyperskej polície	Švédske centrum pre násilie vo vzťahoch
Spolupráca medzi viacerými orgánmi zapojenými do riešenia prípadov domáceho násilia	Centrum pre násilie vo vzťahoch vytvára zjednocujúce spojenie medzi orgánmi verejného sektora, predovšetkým medzi políciou, sociálnymi službami a prokuratúrou, ako aj medzi obeťou a týmito orgánmi
Prístup zameraný na bezpečnosť obeť s cieľom zaistiť predovšetkým bezpečnosť obeť v celom procese, a tým zvýšiť ochotu obeť spolupracovať počas trestného	Centrum pre násilie vo vzťahoch poskytuje obeť podporu v rámci piatich poradenských stretnutí, ponúka okamžitú psychologickú podporu a zabezpečuje kontakt so sociálnymi službami, poskytovateľmi

⁷ Hester, M., a Westmarland, N., (2005). *Tackling Domestic Violence: effective interventions and approaches*, Home Office Research Study 290, Londýn: Home Office Research, Development and Statistics Directorate.

⁸ Pavlou, S.E., Zobnina, A., a Veis (2012). *Overcoming attrition in domestic violence cases (provisional edition)*, Nikózia: Veliteľstvo cyperskej polície.

[[http://www.eucpn.org/download/?file=Attrition_Report\(Provisional\)_Veis_C_CyPol.pdf&type=8](http://www.eucpn.org/download/?file=Attrition_Report(Provisional)_Veis_C_CyPol.pdf&type=8)].

⁹ Rada Európskej únie (2012a). Závěry Rady na tému boj proti násiliu na ženách a poskytovanie podporných služieb pre obeť domáceho násilia, prijaté 6. decembra 2012.

[http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lisa/134081.pdf].

¹⁰ Rada Európskej únie (2012b). Návrh príručky Európskej únie v oblasti najlepších policajných v záujme úspešného stíhania prípadov domáceho násilia, 12719/2/12 REV 2 ENFOPOL 239.

konania	zdravotnej starostlivosti, dokumentácie poranení, ochranného ubytovania a s políciou
Individuálny prístup podľa jednotlivých prípadov (napr. zohľadňuje hospodárske, kultúrne a etnické rozdiely) namiesto uplatňovania univerzálnej zásady	Obete do 48 hodín po tom, čo bol trestný čin (v rámci partnerského násillia alebo násillia páchaného v mene cti) nahlásený na políciu, kontaktuje sociálny pracovník, ktorý ich vypočuje v súvislosti s ich situáciou a reaguje na ňu
Transparentnosť postupov , napríklad poskytovaním včasných informácií o prípade obetí a informovaním obetí o ich právach	Prostredníctvom poradenských stretnutí centrum pre násillie vo vzťahoch ponúka informácie o súdnom konaní, kontaktoch na políciu a zabezpečuje hlbšie porozumenie práce polície, prokuratúry a súdov
Čo najväčšie zapojenie obetí a reagovanie na ich potreby	Pri poradenských stretnutiach sa využívajú pracovné metódy založené na dôkazoch a sú zamerané na nájdenie riešenia. V rámci stretnutí sa obeť zapájajú, aby získali pocit, že majú zmenu vo vlastných rukách. Obete nie sú vnímané ako pasívne a slabé, ale zdôrazňuje sa ich odolnosť, čo ich vnútorne posilňuje.

Tabuľka 2: Hlavné vlastnosti úspešných intervencií zistených v správe cyperskej polície (Rada EÚ, 2012b: 13) a súvisiaceho švédskeho príspevku do súťaže o cenu ECPA za rok 2013.

Z externých hodnotení švédskeho projektu centra pre násillie vo vzťahoch vyplynulo, že 42 % prípadov, do ktorých sa centrum zapojilo, viedlo k trestnému stíhaniu, zatiaľ čo v rámci prípadov, do ktorých centrum nebolo zapojené, dosahuje táto hodnota len 24 %. Navyše spätná väzba od obetí, ktoré mali podporu centra pre násillie vo vzťahoch, bola veľmi pozitívna a spolupráca medzi políciou, sociálnymi službami a prokurátormi sa zlepšila.

1.1.2. Spolupráca viacerých orgánov a reťazcový model

Podobne ako švédske centrum pre násillie vo vzťahoch aj belgický projekt CO3 je založený na spolupráci viacerých orgánov, v rámci ktorej sa spája práca miestnych administratívnych orgánov (t. j. mesta a provincie Antverpy) polície a súdnictva a sociálnych služieb. Projekt CO3 však ide ešte ďalej uplatňovaním všeobecného alebo integrálneho prístupu a prostredníctvom zriadenia *nadorganizačnej* spolupráce, v rámci ktorej sa klient umiestňuje do centra pozornosti. Názov projektu je skratkou anglických slov **C**lient-oriented **O**rganisation involving **3** partners (organizácia s tromi partnermi zameraná na klienta).

Domáce násillie sa v skutočnosti týka rôznych oblastí a služieb: zdravotníctvo, súdnictvo, sociálne zabezpečenie atď. Vytvorenie prístupu viacerých orgánov na boj proti domácemu násilliu vyplýva z myšlienky, že dobre organizované partnerstvo môže dosiahnuť viac než

každá jednotlivá organizácia samostatne (Wyckmans a kol., 2012¹¹). Jednotlivé organizácie alebo služby spolupracou „prekračujú hranice“, ktoré môžu viesť k novým pohľadom, čo však súčasne môže byť náročné, najmä v zmysle zladenia cieľov a základných zásad napríklad systému trestnej justície a sociálnych služieb alebo pridelovania zdrojov (Hague, 1997¹²; Rosenbaum, 2002¹³; Verhoeven a kol., 2007¹⁴).

Predpokladá sa, že na to, aby takéto partnerstvá mohli fungovať účinne a efektívne, spolupráca musí byť vo svojej podstate viac záväzná než len neformálna výmena informácií prostredníctvom voľne usporiadanej siete (Logar, 2006¹⁵). Na vytvorenie týchto užších (záväzných) prepojení a na koordináciu činností so všetkými zúčastnenými partnermi bol zavedený reťazcový model.

Myšlienka reťazcového modelu spočíva v tom, že pracovné postupy rôznych partnerov sú zladené a zamerané na spoločný cieľ, pričom klient stojí v centre spolupráce. Wyckmans a kol. (2012), inšpirovaní prácou Logarovej (2006) a Croppera a kol. (2008)¹⁶, poukazujú na to, že intenzita spolupráce sa môže výrazne líšiť podľa spôsobu, akým sú ich individuálne aktivity zjednotené, a podľa toho, do akej miery sa delia o svoje zdroje a zodpovednosť za výsledky. Autori na základe úrovne intenzity rozlišujú štyri druhy spolupráce (2012, s. 52 – 53):

- **Kooperácia:** neformálna, voľná sieť služieb/organizácií bez zjednotenia činností alebo bez spoločných zdrojov či zodpovednosti.
- **Koordinácia:** stále ide o dobrovoľnú sieť so spoločne definovanými problémami a zjednotením činností na organizačnej úrovni. Zdroje sú stále oddelené a nemusia nevyhnutne existovať vzájomná zodpovednosť. Ako príklad tohto typu spolupráce sa uvádzajú holandské „bezpečné domovy“ (t. j. Veiligheidshuizen).
- **Spolupráca:** formálnejšia a ambicióznejšia sieť s dohodnutým akčným plánom a spoločnými cieľmi. Zdroje a zodpovednosť sú väčšinou spoločné.
- **Integrácia:** formálna sieť v rámci novej spoločnej štruktúry, s každodennou spolupracou a spoločným poslaním, integrovanými činnosťami, spoločnými zdrojmi a vzájomnou zodpovednosťou za výsledky. Ako príklady sa uvádzajú konferencie MARAC (UK) (pozri tiež: Robinson, 2006)¹⁷, centrá rodinnej spravodlivosti (Family Justice Centres – USA, UK) a projekt CO3 (BE).

V rámci projektu CO3 rôzni partneri začínajú od spoločného akčného plánu, v ktorého jadre sa nachádza rodina. Namiesto toho, aby klient (v tomto prípade rodina) musel

¹¹ Wyckmans, D., Goedee, J., a van Sommeren, S., (2012). Form a chain, break the circle – A phased entry plan for successful multi-agency collaboration in tackling domestic violence, Hasselt: výkonný výbor rady provincie Limburg.

¹² Hague, G., (1997). Smoke screen or leap forward: interagency initiatives as a response to domestic violence. *Critical Social Policy*, 17(53), s. 93 – 109.

¹³ Rosenbaum, D., (2002). Evaluating multi-agency anti-crime partnerships: theory, design, and measurement issues. *Crime Prevention Studies*, 14, s. 171 – 225.

¹⁴ Verhoeven, B., Vanderstraeten, G., a De Groof, K., (2007). Samenwerking tussen CAW, politie en justitie. In: De Groof, K., a De Gendt, T., (ed.), *Kans op slagen – Een integrale kijk op geweld in gezinnen*, Leuven: LannooCampus. [Len v holandčine]

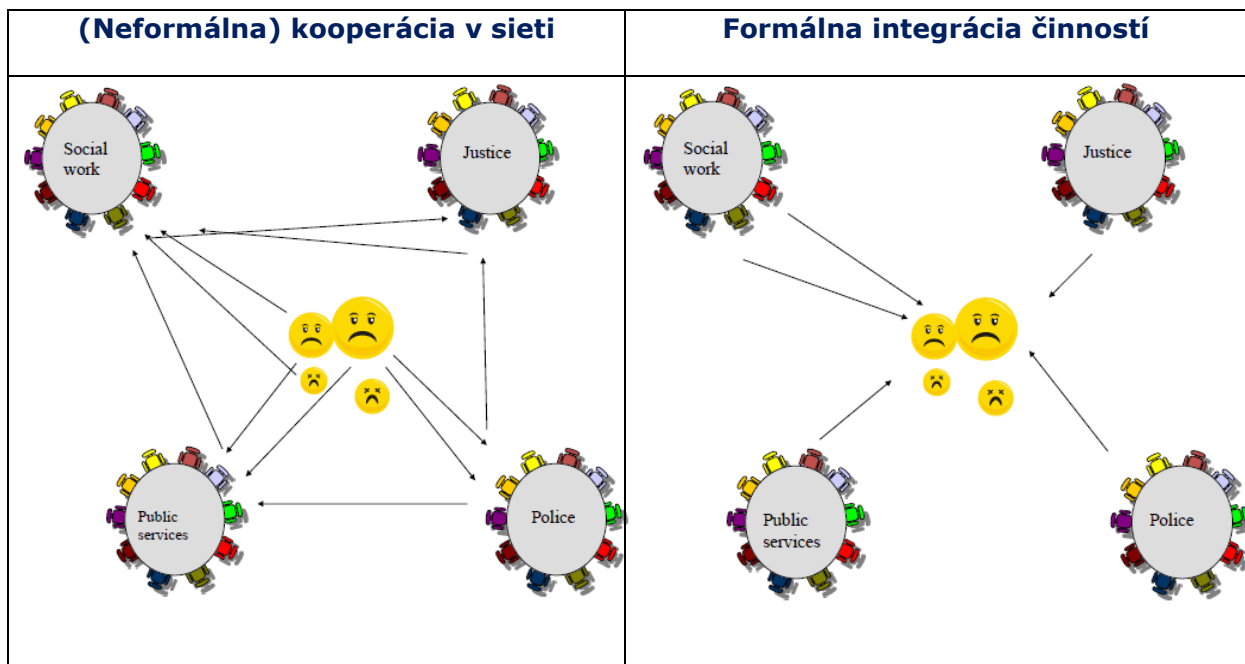
¹⁵ Logar, R., (2006). Bridging gaps: From good intentions to good cooperation. Manual for effective multi-agency cooperation to tackling domestic violence, Viedeň: WAVE Coordination Office.

¹⁶ Cropper, S., Ebers, M., Huxham, C., a Smith Ring, P., (2008). Introducing Interorganizational Relations. In (ed.): *The Oxford Handbook of Inter-Organizational Relations*, Oxford: Oxford University Press.

¹⁷ Robinson, A.L., (2006). Reducing repeat victimization among high-risk victims of domestic violence. The benefits of a coordinated community response in Cardiff, Wales. *Násilie proti ženám*, 12(8), s. 761 – 788. Viac informácií o konferenciách MARAC je k dispozícii na adrese:

http://www.caada.org.uk/marac/Information_about_MARACs.html.

chodiť z jednej organizácie do druhej, čo vo všeobecnosti znamená opakovanie nového vstupného pohovoru a postupu v každej organizácii, partnerstvo viacerých orgánov sa ako celok zameriava na rodinu a na spustenie celého reťazca činnosti je potrebný len jeden prijímací postup. To je dobre znázornené na obrázku 2.

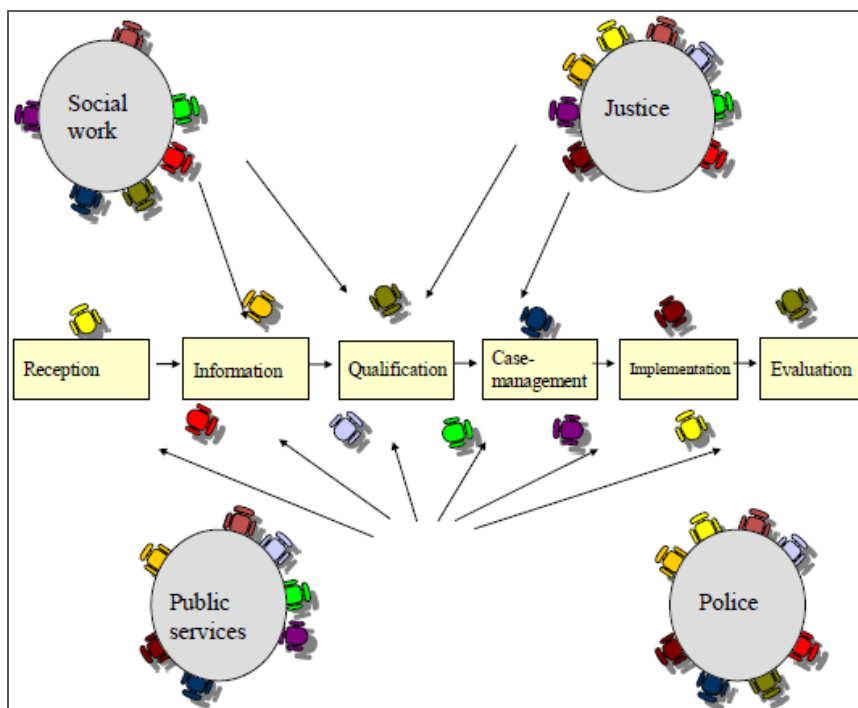

Obrázok 2: Neformálna kooperácia medzi službami a integrovaný prístup zameraný na klienta.
Zdroj: Prezentácia CO3 počas konferencie o najlepších postupoch, 12. decembra 2013¹⁸.

Social work	Sociálne služby
Justice	Justícia
Public services	Verejné inštitúcie
Police	Polícia

Ako už bolo uvedené, reťazcový model znamená, že činnosti pracovného tímu sa pri nahlásení prípadu domáceho násillia riadia spoločným pracovným postupom. V prípade projektu CO3, ako je znázornené na obrázku 3, sú rôzni členovia tímu pochádzajúci z rozličných zúčastnených organizácií fyzicky spolu a na posilnenie partnerstva a zvýšenie efektivity a účinnosti sa používa spoločný nástroj na registráciu.

¹⁸ Celú prezentáciu si možno prečítať po kliknutí na túto adresu:
http://www.eucpn.org/download/?file=2013_ECPA_PPT_BE.pdf&type=18.

Obrázok 3: Reťazcový model projektu CO3.

Zdroj: Prezentácia CO3 počas konferencie o najlepších postupoch, 12. decembra 2013¹⁹.

Social work	Sociálne služby
Justice	Justícia
Public services	Verejné inštitúcie
Police	Polícia
Reception	Prijatie
Information	Informovanie
Qualification	Posúdenie
Case management	Správa prípadu
Implementation	Vykonávanie
Evaluation	Hodnotenie

Ako vidno na obrázku 3, odkedy bol prípad ohlásený, celý tím sa zapája do spracovania informácií, posúdenia problému a vyhodnotenia rizika, vypracovania a realizácie akčného plánu s dôrazom na silné stránky príslušnej rodiny a vyhodnotenia účinkov zásahov. V rámci tohto postupu je vymenovaný osobitný referent pre prípad, ktorý sa bude prípadom zaoberať podrobnejšie.

¹⁹ Celú prezentáciu si možno prečítať po kliknutí na túto adresu:
http://www.eucpn.org/download/?file=2013_ECPA_PPT_BE.pdf&type=18.

Projekt CO3 je v súčasnosti stále v pilotnej fáze. V roku 2014 sa uskutoční vyhodnotenie vplyvu.

1.1.3. Včasná prevencia a úloha vzdelávania

Chorvátsky projekt s názvom „Život bez násilia“ je zameraný na mládež vo veku 13 – 14 rokov prostredníctvom interaktívnych seminárov v škole, koncepčných umeleckých programov a interaktívnych diskusií s mládežou. Súčasťou projektu je navyše všeobecná kampaň na zvyšovanie informovanosti, do ktorej sú zapojené popredné osobnosti miestneho spoločenstva a slávni umelci. Cieľom projektu je vytvoriť kultúru nenásilia a tolerancie informovaním o príčinách a následkoch násilia a o tom, čo treba spraviť, keď sa človek stretne s násilím alebo negatívnymi udalosťami. Projekt pôsobí aj na medziľudské vzťahy prostredníctvom osobného nenásilného zapojenia s cieľom zabrániť prenosu násilia z jednej generácie na druhú.

Výsledky výskumu naznačujú, že programy primárnej prevencie vo vzdelávaní môžu pomôcť pri zmene postojov, vybudovať odolnosť a nastaviť orientáciu na zdravé vzťahy (Hester a Westmarland, 2005²⁰; Gadd a kol., 2013²¹). Význam týchto programov a úloha, ktorú môže pri znižovaní spoločenskej prijateľnosti násilia páchaného na ženách a domáceho násilia zohrať vzdelávací systém, sa preto všeobecne uznávajú. Napríklad Rada EÚ vo svojich záveroch o boji proti násiliu na ženách a poskytovaní podporných služieb pre obe domáceho násilia²² vyzvala Európsky parlament, Európsku komisiu a členské štáty, aby „venovali pozornosť primárnej prevencii násilia voči ženám a okrem iného uznali úlohu vzdelávacieho systému ako jedného z najdôležitejších zdrojov socializácie a kľúčového prostredia, v ktorom sa prenášajú tradičné a kultúrne a spoločenské normy, ktoré môžu obsahovať aj negatívne prvky, ako sú rodové stereotypy a nemenné rodové úlohy, ktorými sa podporuje násilie voči ženám.“

Školské programy prevencie sa často zameriavajú na násilie vo vzťahoch (vrátane vzťahov milostných) medzi mládežou. Tieto programy boli vytvorené s cieľom pomôcť dospievajúcim nadviazať zdravé partnerské vzťahy a predchádzať vzorcom násilného správania, ktoré môže trvať až do dospelosti (De La Rue a kol., 2013²³). Programy včasnej (primárnej a sekundárnej) prevencie násilia vo vzťahoch vykonávané prostredníctvom vzdelávania sa však značne odlišujú a ich (dlhodobý) vplyv nie je vždy jednoduché merať alebo nie vždy je presvedčivý (pozri napr. Fellmeth a kol., 2013²⁴; WHO, 2009²⁵). Mladí účastníci takýchto programov včasnej prevencie sa musia sledovať

²⁰ Hester, M., a Westmarland, N., (2005). *Tackling Domestic Violence: effective interventions and approaches*, Home Office Research Study 290, Londýn: Home Office Research, Development and Statistics Directorate.

²¹ Gadd, D., Fox, C.L., Corr, M.-L., Butler, I., a Bragg, J., (2013). *From boys to men project: overview and recommendations*. [<http://www.boystomenproject.com/wp-content/uploads/2013/10/Recommendations.pdf>].

²² Prijaté 6. decembra 2012,

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lisa/134081.pdf.

²³ De La Rue, L., Polanin, J.R., Espelage, D.L., Pigott, T.D., (2013). *School-based Interventions to Reduce Dating and Sexual Violence: A Systematic Review*, The Campbell Collaboration.

²⁴ Fellmeth, G.L.T., Heffernan, C., Nurse, J., Habibula, S., a Sethi, D., (2013). *Educational and Skills-Based Interventions for Preventing Relationship and Dating Violence in Adolescents and Young Adults*, *Campbell Systematic Reviews*, 2013: 14.

²⁵ Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) (2009). *Violence prevention the evidence – Promoting gender equality to prevent violence against women*. (Predchádzanie násiliu – dôkazy – Podpora rovnosti medzi ženami a mužmi na predchádzanie násilia na ženách). Ženeva: Svetová zdravotnícka organizácia.

pomerne veľký počet rokov, aby bolo možné povedať, či tieto programy sú účinné pri znižovaní (domáceho) násilia, a tieto údaje často chýbajú (Wolfe a Jaffe, 1999²⁶).

Výskumný projekt zo Spojeného kráľovstva s názvom *Od chlapcov k mužom (From Boys to Men)*²⁷, financovaný Radou pre ekonomický a sociálny výskum, sa usiluje preskúmať, čo možno spraviť na zníženie počtu mladých mužov, ktorí sa stávajú páchatelmi domáceho násilia (Gadd a kol., 2013). Na základe prieskumu približne 1 200 mladých ľudí vo veku 13 – 14 rokov výskumní pracovníci zistili, že v prípade chlapcov aj dievčat existuje významné spojenie medzi tým, že je niekto obeťou alebo páchatelom násilia vo vzťahu, a tým, že bol svedkom emocionálneho a/alebo fyzického násilia medzi rodičmi v domácnosti (Fox a kol., 2013²⁸). Inými slovami tí, ktorí boli obeťou vo vlastnom milostnom vzťahu, boli v porovnaní s tými, čo neboli obeťami, s väčšou pravdepodobnosťou aj páchatelia a tí, ktorí boli svedkami násilia v rodine, tiež častejšie uviedli, že sú obeťou alebo páchatelom vo vlastnom vzťahu, na rozdiel od tých, ktorí násilie doma nikdy nezažili. Z výsledkov ďalej vyplynulo, že existujú významné prekážky týkajúce sa vyhľadania pomoci – či už ako obeť, páchatel alebo svedok – dospelých odborníkov, a to najmä v prípade chlapcov.

V ďalšom projekte EÚ financovanom v rámci programu Daphne III sa skúmali preventívne výchovné programy v oblasti domáceho násilia realizované v školách v Spojenom kráľovstve, vo Francúzsku a v Španielsku v rámci rôznych skúmaných skupín s mládežou vo veku 10 – 11 rokov a 13 – 14 rokov (Fox a kol., 2014²⁹). Z prvých výsledkov vyplýva, že pozornosť by sa mala zamerať na tri oblasti: i) obsah programu; ii) vyučovacie metódy a iii) učiteľov/asistentov. Na základe výsledkov týchto pracovných skupín zo Spojeného kráľovstva dospeli výskumní pracovníci k týmto predbežným záverom:

- **Obsah programu:** Učitelia by si mali uvedomovať, že je rozdiel medzi väčšou informovanosťou a väčším porozumením problematiky. Pozornosť by sa tiež mala zamerať na zlú komunikáciu v súvislosti s pohlavím. Napríklad zameranie sa na úlohu mužov ako páchatelov a žien ako obetí môže viesť k nezájmu chlapcov. Otázky rodovej rovnosti sa musia riešiť opatrne a ohľaduplnejšie.
- **Vyučovacie metódy:** Treba sa vyhnúť univerzálnemu prístupu. Programy by mali viac reagovať na potreby a skúsenosti študentov/žiakov v skupine.
- **Osoba/osoby vedúce program:** Učitelia v úzkej spolupráci s celou školou a mimoškolskými organizáciami sa zdajú mať najlepšiu pozíciu na vedenie programu, pokiaľ majú sebadôveru a zručnosti na účinné vedenie programov a vyrovnanie sa s nepríjemnými pocitmi, ktoré môže skupina zažívať.

Chorvátsky projekt s názvom „Život bez násilia“ sa zaoberá niekoľkými otázkami uvedenými v tejto časti. Súčasťou projektu je všeobecné zvýšenie informovanosti prostredníctvom výraznej prítomnosti v médiách a zapojenia známych ľudí, ako aj priama preventívna práca s mladými ľuďmi pomocou dynamických a interaktívnych pracovných metód, ktoré využívajú rôzne spôsoby na upútanie pozornosti mládeže:

²⁶ Wolfe, D.A., a Jaffe, P.G., (1999). Emerging strategies in the prevention of domestic violence, *The Future of Children – Domestic Violence and Children*, 9(3), s. 133 – 144.

²⁷ Viac informácií sa nachádza na adrese: <http://www.boystomenproject.com/>.

²⁸ Fox, C.L., Corr, M.-L., Gadd, D., a Butler, I., (2013). Young teenagers' experiences of domestic abuse. *Journal of Youth Studies*, s. 1 – 17.

²⁹ Fox, C.L., Hale, R., a Gadd, D., (2014). Domestic abuse prevention education: listening to the views of young people. *Sex Education*, 14(1), s. 28 – 41.

- **Interaktívne semináre v škole** vedie polícia, mimovládne organizácie a Rozvojový program OSN (UNDP) v úzkej spolupráci s učiteľmi a vychovávateľmi.
- **Koncepčný umelecký program** skladajúci sa z tematických hier a divadelných predstavení, na ktorých sa mládež učí premýšľať novým a neznámym spôsobom, a prostredníctvom vystúpení a priamej komunikácie s hercami alebo prostredníctvom hudby a piesní sa podporujú pozitívne postoje.
- **Interaktívna diskusia** o otázkach násillia, tolerance a diskriminácie vrátane písania esejí o násillí a o tom, ako ho riešiť, diskusie, pri ktorých sa podporuje kritické myslenie, a stretnutia so zástupcami polície a iných štátnych orgánov, medzinárodnými a občianskymi organizáciami na aktívne začlenenie mládeže do širšieho spoločenstva a na povzbudenie pri ohlasovaní násillia.

2. Predbežné závery z Konferencie o najlepších postupoch z roku 2013

Ako už bolo uvedené, tohtoročná Konferencia o najlepších postupoch spojila politikov, výskumných pracovníkov a odborníkov z praxe zo všetkých členských štátov EÚ, ktorí sa aktívne zaoberajú problematikou domáceho násillia. Cieľom bolo vytvoriť príležitosť na výmenu a šírenie skúseností a znalostí a predstaviť osvedčené postupy v rámci prevencie domáceho násillia.

Svoje príspevky predniesli zástupcovia rôznych medzinárodných organizácií, napríklad Agentúra Európskej únie pre základné práva (FRA), Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (EIGE), Európske fórum pre bezpečnosť miest (EFUS) a Amnesty International. Okrem toho sa uskutočnili štyri odborné diskusie, na ktorých boli predstavené všetky prihlášky do súťaže o Európsku cenu za prevenciu kriminality. Každé z týchto stretnutí uviedol a riadil odborník, ktorého pozval sekretariát EUCPN.

- Diskusia 1 na tému „Taktika a povinné opatrenia prvej reakcie“, ktorej predsedala Anne Groenenová z univerzity Thomas More Kempen, University College, Belgicko.
- Diskusia 2 na tému „Mechanizmy sociálnej podpory pre obeť a všeobecné zvyšovanie informovanosti“, ktorej predsedal João Lazaro z Portugalskej asociácie na podporu obeť, Portugalsko.
- Diskusia 3 na tému „Vyhodnotenie rizika a programy včasnej prevencie“, ktorej predsedala Chiara Sgarbi z Univerzity v Modene a Reggio Emilia, Taliansko
- Diskusia 4 na tému „Zmena násillného správania a medziagentúrna spolupráca“, ktorej predsedal John Kwaks z Európskej organizácie pre probáciu (CEP).

Títo štyria experti boli pozvaní aj na účasť v diskusii o konečných záveroch na konci konferencie, aby sa podelili o svoje stanoviská k danej téme a prezentáciám osvedčených postupov, poukázali na niektoré budúce problémy a poskytli zopár odporúčaní.

Litovské predsedníctvo v súčasnosti vypracúva *príručku osvedčených postupov* prevencie domáceho násillia, ktorá bude obsahovať všetky prezentácie projektov zaslaných do súťaže o cenu ECPA, ako aj niektoré dodatočné postupy z Litvy a iných členských štátov. Príručka bude obsahovať aj závery týkajúce sa prevencie domáceho násillia vychádzajúce z hlavných prejavov a zhrnutí všetkých diskusií a niekoľko konečných odporúčaní pre európskych odborníkov z praxe (pozri aj prílohu I). Vydanie príručky je naplánované na začiatok roka 2014.

Nasledujúci zoznam poskytuje krátky prehľad niekoľkých predbežných záverov a odporúčaní, ktoré experti uviedli v rámci diskusie o konečných záveroch na základe vlastných skúseností a v reakcii na projekty predstavené počas odborných diskusií. Tieto závery a odporúčania súvisia aj s niektorými otázkami opísanými v bode 1.1 (pozri vyššie). Úplný zoznam záverov a odporúčaní, ktorý pripravilo a uverejnilo litovské predsedníctvo, je tiež uvedený v prílohe I.

- Niekoľkokrát bol zdôraznený význam **multidisciplinárneho prístupu a prístupu viacerých orgánov**. Nemalo by ísť len o prázdne slová. Treba vyvinúť skutočné úsilie o spoluprácu a zapojiť do procesu rôzne zainteresované strany.
- To tiež znamená odvahu vstúpiť do diskusie napriek rozličným pohľadom na problém. **Ústup od konsenzuálneho a monolitického prístupu** sa chápal ako správny krok vpred.
- Je užitočné, ak existuje niekto, kto skutočne koordinuje činnosť pri spolupráci s viacerými agentúrami alebo službami. Bolo by vhodné zamyslieť sa napríklad nad pozíciou **nezávislého prípadového referenta** (stojaceho mimo polície, súdnictva alebo sociálnych služieb), ktorý by koordinoval a sledoval každý jednotlivý prípad.
- Veľmi sa odporúčajú **partnerstvá** medzi občianskou spoločnosťou a štátnymi agentúrami, a to na všetkých úrovniach.
- Už bolo uvedené, že činnosti by mali byť **zamerané na obeť**. Je dôležité vytvoriť určité nástroje na zabránenie opakovania domáceho násillia, napr. nástroje na **vyhodnotenie rizika**, ale hlavným cieľom musí byť pomoc a podpora obetiam.
- **Vyškolení profesionáli** by mali mať riadne znalosti o dynamike a rôznych profiloch partnerského násillia a mali by vedieť vykonať vyhodnotenie situácie pomocou spoľahlivých nástrojov na vyhodnotenie rizika a svojej intuície, pričom toto vyhodnotenie sa bude týkať aj obete, aj páchatel'a.
- **Všeobecné zvyšovanie informovanosti** prostredníctvom verejných kampaní sa uznáva ako dôležitá činnosť v rámci prevencie domáceho násillia a pri vytváraní prostredia, v ktorom sa násillie netoleruje.
- Malo by sa vyvinúť úsilie na odhalenie násillia, ktoré sa často skrýva v domácnostiach. **Vyššia miera nahlasovania na políciu** preto môže byť dobrým znamením, že ľudia nachádzajú cestu z kruhu násillia. Je potrebné nepozerať sa len na čísla.
- Zmeniť postoje a správanie tolerujúce násillie by mohla pomôcť **včasná prevencia** prostredníctvom školských intervencií, kedy by sa s týmito postojmi a správaním začalo pracovať v mladom veku.
- Odporúča sa pracovať na úrovni EÚ aj na vnútroštátnej úrovni a zohľadniť **kultúrne rozdiely a aj súvislosti**. Nemožno napríklad predpokladať, že predstavy o rodovej rovnosti a rodine a násillí sú na severe a juhu Európy rovnaké.
- Keďže domáce násillie a rodovo motivované násillie sú otázky, ktorým čelí takmer každá krajina EÚ, je mimoriadne dôležité **vymieňať si názory, znalosti, postupy a výsledky výskumu**.

Budúce výzvy v oblasti prevencie domáceho násilia – výmena znalostí v sieti EUCPN

Napriek veľkému úsiliu, s ktorým sa čelí násiliu na ženách a domácemu násiliu, stále treba vyriešiť pomerne veľa problémov. Rada EÚ vo svojich záveroch z decembra 2012³⁰ uznala, že treba pokračovať v koordinácii a financovaní služieb na podporu obetí, v cielených programoch v oblasti prevencie, odbornej príprave odborníkov a zlepšiť zhromažďovanie údajov na úrovni členských štátov a EÚ. Tieto a ďalšie ciele sa takisto uvádzajú v rôznych ďalších správach, záveroch a odporúčaníach niekoľkých medzinárodných a európskych organizácií, z ktorých niektoré už boli uvedené, napríklad inštitút EIGE a EHSV (pozri vyššie).

Ako už bolo uvedené, téma domáceho násilia sa v práci siete EUCPN tiež pravidelne opakuje. Počas predsedníctva Cypru a Írska v rokoch 2012 – 2013 sa uskutočnilo niekoľko stretnutí na výmenu znalostí, na ktorých boli členovia požiadaní, aby si vymenili svoje stanoviská k hlavným problémom, ktorým čelia ich krajiny v súvislosti s prevenciou domáceho násilia. Ďalej boli vyzvaní, aby uviedli, ktoré znalosti alebo postupy reakcie na domáce násilie by mohlo byť užitočné prevziať z iných jurisdikcií.

Pokiaľ ide o hlavné problémy, základnými otázkami boli tieto výzvy:

- Jeden z uvedených významných problémov je potreba dosiahnuť **celkovú zmenu kultúry a postojov** voči domácemu násiliu. Napriek všetkému vynaloženému úsiliu sa zdá, že voči nemu stále existuje príliš veľká zhovievavosť. Domáce násilie sa už viac nemôže považovať za súkromnú záležitosť, ale malo by sa pokladať za zodpovednosť štátu a spoločnosti ako celku.
- Pri zvyšovaní informovanosti verejnosti sa tiež uznáva význam **úlohy médií**. Udržiavanie úzkych vzťahov s rôznymi médiami a pravidelná organizácia kampaní preto predstavujú dôležité výzvy.
- To by sa malo spojiť s **povzbudzovaním obetí, ale aj svedkov, či dokonca páchatel'ov, aby sa prihlásili**.
- Za vysokú prioritu, ale aj za hlavnú výzvu sa považujú **lepšie zhromažďovanie údajov a registrácia**, ktoré podporia rozvoj **efektívnejších akčných plánov**.
- Treba **stanoviť kritériá pre vyhodnotenie rizika a automatického informačného systému**, ktorý môžu používať súčasne policajné a súdne orgány na zaistenie maximálnej účinnosti stratégií na ochranu obetí.
- Treba viac **investovať do primárnej prevencie** prostredníctvom zvyšovania informovanosti, odbornej prípravy a vzdelávania. Viac úsilia treba vyvinúť aj na **oslovenie prisťahovalcov**.
- Treba viac investovať do práce s **deťmi ako svedkami** domáceho násilia, ale aj do práce s **násilnými páchatel'mi** a do **resocializačných programov**.
- Opakovaná viktimizácia je stále dosť vysoká, preto je potrebné usilovnejšie pracovať na **zvýšení účinnosti pri riešení prípadov domáceho násilia**, napr. prostredníctvom nepretržitej odbornej prípravy odborníkov, zriaďovania špecializovaných intervenčných jednotiek, vypracovania transparentného a účinného postupu ďalšieho sledovania takýchto prípadov a investovania do programov pre páchatel'ov alebo programov na zmenu správania.

³⁰ Pozri: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lisa/134081.pdf.

- Treba viac podporovať **zapojenie občianskej spoločnosti, mimovládnych a ďalších organizácií.**
- Viac pozornosti by sa malo zamerať na **násilie na starších ľuďoch, násilie medzi partnermi rovnakého pohlavia a násilie, ktoré páchajú ženy na mužoch.**
- A napokon treba dosiahnuť lepšiu **prenos znalostí a najlepších postupov** v rámci krajín EÚ a medzi nimi.

Európska sieť na predchádzanie trestnej činnosti ako celoeurópska sieť zohráva významnú úlohu pri výmene informácií, znalostí a postupov medzi členskými štátmi. Vďaka tomu sa členské štáty pri hľadaní iných a lepších spôsobov prevencie domáceho násillia a boja proti nemu môžu učiť jeden od druhého. Sieť EUCPN navyše slúži aj ako platforma, v rámci ktorej možno priamo všetkým členom klásť konkrétne otázky s cieľom získať informácie.

Popri výmene informácií, ktoré už sú známe, je rovnako dôležité preskúmať, aké (aký typ) informácie chýbajú alebo sú vyžadované všetkými alebo niektorými krajinami EÚ. Preto hlavnou otázkou počas predsedníctva Írska bolo, že ktoré znalosti alebo postupy reakcie na domáce násilie by mohlo byť užitočné prevziať z iných jurisdikcií. Niektoré z odpovedí očividne úzko súviseli s práve uvedenými výzvami, ale vznesených bolo aj niekoľko nových otázok.

- Príklady **osvedčených postupov týkajúcich sa násillia páchaného v mene cti.**
- Spôsoby práce týkajúcej sa **prevencie v určitých (zraniteľných) skupinách**, napr. osoby so zdravotným postihnutím, starší ľudia, deti a mládež, páchatelia.
- Metódy **vyhodnotenia rizika** a ich vplyv na argumenty v prospech ochrany.
- **Účinnosť mediácie** v prípadoch domáceho násillia.
- **Právne opatrenia**, ako je súdny zákaz alebo ochranný príkaz, a právne kroky, ktoré môžu prijať školy, sociálne služby a služby zdravotnej starostlivosti, keď majú podozrenie na domáce násilie alebo keď odhalia prípad domáceho násillia.

Ako povedal jeden expert počas konferencie o najlepších postupoch vo Vilniuse:

„Boj proti násilliu je nepretržitá práca, ktorou musíme pomáhať obetiam a ďalším generáciám. Táto práca sa nikdy nekončí!“

Ďalšie zaujímavé zdroje (praktických) informácií a usmernení

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (EIGE) je autonómny orgán Európskej únie zriadený na to, aby prispieval k podpore rodovej rovnosti a aby posilnil túto podporu vrátane uplatňovania hľadiska rodovej rovnosti vo všetkých politikách EÚ a výsledných vnútroštátnych politikách, aby prispieval k boju proti diskriminácii na základe pohlavia, ako aj zvyšoval informovanosť občanov EÚ o rodovej rovnosti. Práca inštitútu EIGE týkajúca sa domáceho násillia zahŕňa informácie o rôznych zdrojoch, osvedčené postupy, metódy a nástroje a informácie o aktéroch pracujúcich v oblasti prevencie domáceho násillia a boja proti nemu. Viac informácií sa nachádza na adrese <http://eige.europa.eu/content/domestic-violence>.

„Prehľad postupov a politík týkajúcich sa bezpečnosti žien“, ktoré v roku 2008 vydalo *Medzinárodné centrum na predchádzanie trestnej činnosti (ICPC)*, obsahuje stratégie a programy týkajúce sa bezpečnosti žien z celého sveta. Prehľad je k dispozícii na adrese: [http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Publications/Women s Safety. A universal concern ANG.pdf](http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Publications/Women_s_Safety_A_universal_concern_ANG.pdf).

Príručka a osnovy odbornej prípravy *Úradu Organizácie Spojených národov pre drogy a kriminalitu (UNODC)* s názvom „Účinná reakcia polície na násillie páchané na ženách“ poskytujú prehľad podstatných noriem a štandardov a ponúka usmernenia pre špecialistov prvého zásahu, napríklad políciu, o spôsobe, ako zasahovať v prípadoch násillia na ženách. (Príručku si stiahnete kliknutím na: [http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Handbook on Effective police responses to violence against women English.pdf](http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Handbook_on_Effective_police_responses_to_violence_against_women_English.pdf) – Osnovy odbornej prípravy si stiahnete na: [http://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Training Curriculum on Effective Police Responses to Violence against Women.pdf](http://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Training_Curriculum_on_Effective_Police_Responses_to_Violence_against_Women.pdf)).

Individuálne a každoročne uverejňované správy siete *Ženy proti násilliu v Európe (WAVE)*, týkajúce sa jednotlivých krajín, poskytujú podrobné informácie o službách podpory ženám a štandardoch kvality v celej Európe. Viac informácií sa nachádza na adrese: <http://www.wave-network.org/country-info>.

Séria informačných materiálov o prevencii násillia *Svetovej zdravotníckej organizácie* poskytuje informácie o tom, čo funguje pri predchádzaní medziľudského násillia (vrátane násillia páchaného na ženách a dievčatách) a násillia zameraného proti sebe. Tieto materiály sú zamerané na poskytovanie jasných pokynov, ako poskytovatelia finančných prostriedkov, politici a realizátori programov môžu zvýšiť vplyv úsillia týkajúceho sa prevencie násillia. Viac informácií a informačné materiály na stiahnutie nájdete na tejto adrese: http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/4th_milestones_meeting/publications/en/index.html.

Príloha I – Závěry a odporúčania Konferencie EUCPN o najlepších postupoch z roku 2013³¹

Témou súťaže o Európsku cenu za prevenciu kriminality za rok 2013 a Konferencie o najlepších postupoch v roku 2013 bola „Prevencia domáceho násillia“.

Za domáce násillie možno považovať každý prípad výhražného správania, násillia alebo zneužívania (psychického, fyzického, sexuálneho, finančného alebo emocionálneho) medzi osobami, ktoré sú alebo boli blízkymi partnermi, alebo medzi rodinnými príslušníkmi bez ohľadu na pohlavie alebo sexuálnu orientáciu. Domáce násillie môže zažiť každý, môže sa vyskytnúť vo všetkých druhoch vzťahov bez ohľadu na vek, pohlavie, rasu, sexuálnu orientáciu, majetok a zemepisnú polohu.

Téma bola rozdelená na päť podtém, ktoré sa skúmali jednotlivo počas diskusií na výmenu znalostí, pri vypĺňaní dotazníkov alebo v rámci odborných diskusií v priebehu Konferencie o najlepších postupoch:

- taktika a povinné opatrenia prvej reakcie;
- mechanizmy sociálnej podpory pre obeť násillia;
- mediácia v oblasti domáceho násillia;
- programy na zmenu násillného správania a ich vplyv na stanovenie trestu;
- vyhodnotenie rizika a jeho vplyv na odôvodnenie ochrany.

Tieto závěry a odporúčania vychádzajú zo zhrnutí diskusií na výmenu znalostí Európskej siete na predchádzanie trestnej činnosti, ktoré sa uskutočnili 12. septembra 2013 vo Vilniuse, 21. mája 2013 v Dubline a 19. septembra 2012 v Larnace, z odpovedí 11 členských štátov na dotazník, ktorý predložilo litovské predsedníctvo pred diskusiami na výmenu znalostí vo Vilniuse, a zo zhrnutí diskusií na Konferencii o najlepších postupoch v roku 2013, z abstraktu súboru nástrojov EUCPN č. 4 s názvom „Boj proti domácemu násilliu v EÚ – politiky a postupy“, ako aj z hlavných prezentácií na Konferencii o najlepších postupoch v roku 2013.

Závěry

Všeobecné závěry

- V priebehu Konferencie bol niekoľkokrát zdôraznený význam multidisciplinárneho prístupu a prístupu viacerých orgánov. Ústup od konsenzuálneho a monolitického prístupu sa chápal ako správny krok vpred. To tiež znamená odvahu vstúpiť do diskusie s rozličnými pohľadmi na problém.
- Bezpečnosť obeť je hlavnou oblasťou prevencie domáceho násillia. Všetky prijaté opatrenia a realizované nástroje smerujú k tomuto konečnému cieľu.

³¹ Uverejnené litovským predsedníctvom.

- Je náročné udržať vysokú úroveň profesionality všetkých aktérov pracujúcich na prípadoch domáceho násillia bez nepretržitej odbornej prípravy v oblasti domáceho násillia.
- Všeobecné zvyšovanie informovanosti prostredníctvom verejných kampaní sa uznáva ako dôležitá činnosť v rámci prevencie domáceho násillia a pri vytváraní prostredia, v ktorom sa násillie netoleruje.
- Konkrétne opatrenia môžu spôsobiť zvýšenie v policajných štatistikách, v tomto prípade však vyššie čísla môžu odrážať vplyv vykonanej práce. Vyššia miera nahlasovania na polícii môže byť znamením, že ľudia nachádzajú cestu z kruhu násillia.
- Zmeniť postoje a správanie tolerujúce násillie by mohla pomôcť včasná prevencia prostredníctvom školských intervencií, kedy by sa s týmito postojmi a správaním začalo pracovať v mladom veku
- Domáce násillie a rodovo motivované násillie sú otázky, ktorým čelí takmer každá krajina EÚ, ale prijaté opatrenia a zavedené nástroje sa v členských štátoch môžu líšiť v závislosti od rozdielnych súvislostí a spoločností.
- V rámci diskusie o násillí založenom na rodovej príslušnosti treba zohľadniť kultúrne hľadisko. Treba chápať, že predstavy o rodine a partnerských vzťahoch sa v jednotlivých krajinách EÚ môžu líšiť.

Taktika a povinné opatrenia prvej reakcie

- Prvá reakcia vo väčšine členských štátov znamená zastavenie násillia prostredníctvom policajného zásahu, poskytnutie prvej pomoci obeti, prijatie opatrení proti páchatelovi, zaznamenanie skutkov, zhromaždenie dôkazov, informovanie sociálnych služieb, zdravotníckych zariadení a mimovládnych organizácií a spolupráca s nimi a informovanie obete o možnostiach pomoci.
- Otázka, či sú potrebné špecializované právne predpisy v oblasti domáceho násillia, závisí od právnej tradície. Väčšina členských štátov nemá špecializované právne predpisy týkajúce sa opatrení prvej reakcie konkrétne na prípady domáceho násillia. Opisy opatrení prvej reakcie na prípady domáceho násillia sa nachádzajú prevažne v právnych predpisoch o polícii a trestných zákonoch.
- Niektoré krajiny vypracovali interné postupy alebo špeciálne usmernenia pre príslušníkov polície o tom, ako majú postupovať v priebehu takéhoto druhu prípadov.
- Väčšina členských štátov v policajných jednotkách na domáce násillie nemá špecialistov. Niekedy sú v policajných jednotkách špecializovaní príslušníci, ktorí sa zaoberajú prípadmi domáceho násillia, obyčajne však riešia aj iné prípady narušenia verejného poriadku.
- Len pár členských štátov využíva v prípadoch domáceho násillia technické nástroje (napr. náramky), ale len v prípadoch, keď je ohrozenie obete skutočne vysoké.
- Jednou z najdôležitejších taktických otázok pri práci s rodinami, ktoré zažili domáce násillie, je vypracovanie nástrojov na odstránenie druhotnej viktimizácie.

- Právomoc týkajúca sa dočasných súdnych zákazov alebo ochranných príkazov ako jeden z hlavných nástrojov predchádzania druhej viktimizácii často náleží súdom. Špecializované zákony v niektorých členských štátoch dávajú polícii možnosť poskytovať takúto ochranu obetiam priamo, bezprostredne reagujúc na prípady domáceho násilia, čím šetria čas a zaisťujú bezpečnosť obete.

Mechanizmy sociálnej podpory pre obeť násilia

- Domáce násilie je horizontálny problém, ktorý si vyžaduje integrovaný prístup. Na efektívnu realizáciu všetkých opatrení je nevyhnutná spolupráca medzi všetkými partnermi prostredníctvom inštitucionálnej koordinácie.
- Spolupráca medzi orgánmi na presadzovanie práva a sociálnymi orgánmi je väčšinou rozlišovaná dvomi spôsobmi. Prvým je model ZHORA -> NADOL, ktorý je založený na národnom pláne a v ktorom vládne inštitúcie dávajú odborníkom z praxe úlohy. Je možné ho realizovať buď formálne, alebo neformálne. Druhým modelom je model ZDOLA -> NAHOR, ktorý je decentralizovaný, čo znamená, že iniciatívy riadia mimovládne organizácie, polícia, prokurátori; najmä prostredníctvom poskytovateľov sociálnej podpory.
- Súčasťou podpory poskytovanej obetiam domáceho násilia po incidente je vždy multidisciplinárny prístup, podporu však poskytujú alebo koordinujú prevažne mimovládne organizácie. Ide o špecializované strediská pomoci, služby na podporu obetí, intervenčné strediská alebo vládne inštitúcie a organizácie občianskej spoločnosti, ktoré financuje alebo spolufinancuje štát.
- Spolupráca viacerých orgánov medzi orgánmi presadzovania práva, orgánmi sociálnej podpory poskytujúcimi pomoc obetiam a ďalšími sociálnymi partnermi je stanovená v právnych predpisoch väčšiny členských štátov. Niektoré členské štáty zavádzajú systémy riadenia kvality na podporu kvality služieb.
- Nie všetky členské štáty majú národného koordinátora pre prevenciu domáceho násilia; často je v nich niekoľko inštitúcií so spoločnou zodpovednosťou, niektoré členské štáty však majú dokonca aj regionálnych či miestnych koordinátorov vo veciach v predbežnom konaní týkajúcich sa domáceho násilia.
- Dobrovoľníci sú silnou stránkou podpory obetiam a vo vysokej miere prispievajú k úspechu reťazca podpory.
- Dôvody, prečo niekto neohlási trestný čin, sú známe a stali sa predmetom záujmu rozsiahlych štúdií a výskumu. Pohybujú sa od nedostatku znalostí o nezákonnosti daného skutku, nepripustenia si skutku, nízkych očakávaní s ohľadom na úspech vyšetrovania, strachu z odhalenia určitých prvkov súkromného alebo intímneho života danej osoby, pocitu hanby, viny, strachu z odplaty až po nedôveru k systémom súdництва a podpory.
- Trvalou úlohou je snaha zvyšovať informovanosť a zároveň koordinácia podpory obetiam domáceho násilia.

Mediácia v oblasti domáceho násillia

- Z inovačného uplatňovania mediácie v praxi vyplýva, že vykonávanie mediácie v prípadoch domáceho násillia je možné a užitočné, je však nevyhnutné starostlivo posúdiť špecifickú situáciu násillia a jeho následkov, ako aj očakávania obeť.
- Možno usúdiť, že mediácia v prípadoch domáceho násillia je úspešná prevažne vtedy, keď ide o násillie psychické alebo ekonomické, keď obeť neutrpeľa vážnejšie ublíženie na zdraví.
- Väčšinou nie je model mediácie v kontexte domáceho násillia zameraný na dosiahnutie zmiery, ale skôr na primerané, racionálne riešenie pre obe strany prípadu, ktoré sú v konflikte.
- Len v niektorých členských štátoch je možné využiť zmier a mediáciu pri najčastejších formách domáceho násillia. Navrhnuť ich môže súd v priebehu predsúdneho vyšetrovania, počas súdneho konania, či dokonca aj v rámci rozsudku.
- Vo väčšine členských štátov je mediácia súčasťou programu pre prácu s páchatelmi alebo služieb na podporu obeť.
- Fáza zmiery vo všeobecnosti nemá vplyv na trestnú sankciu. V prípadoch, keď mediácia má vplyv na súdne konanie, stanovuje sa ako alternatívny postup k trestnoprávnemu konaniu a vedie k ukončeniu trestného stíhania alebo môže mať vplyv na výšku trestu na základe individuálneho vyhodnotenia.
- Zmier a mediáciu v priebehu predbežného konania alebo súdneho konania vykonávajú súdy. Mimovládne organizácie pracujú s dotovanými projektmi, ktoré koordinujú špecializované služby. V niektorých členských štátoch majú akreditovaní mediátori alebo pracovníci probačnej a mediačnej služby právomoc poskytovať mediáciu pre obeť násillia a ich rodiny.

Programy na zmenu násillného správania a ich vplyv na stanovenie trestu

- Programy na zmenu správania páchatelov môžu zohrávať významnú úlohu v rámci prevencie opakujúceho sa domáceho násillia. Preto by mali byť súčasťou multidisciplinárneho prístupu.
- Rozsah pôsobnosti a právomoci programov na zmenu násillného správania sa medzi členskými štátmi líšia, ale často je ich činnosť inšpirovaná osvedčenými postupmi medzinárodných partnerov.
- Účinnosť intervencie prostredníctvom programu na nápravu správania páchatelov je omnoho vyššia vtedy, keď je do prevencie zapojený aj páchatel a aj obeť či obeť, ako aj členovia rodiny, ktorí boli svedkami násillia.
- Krízové strediská pre mužov pomáhajú mužom vyrovnáť sa s ich psychickými, emocionálnymi a sociálnymi problémami, čím napomáhajú prevencii domáceho násillia v rodinách.
- Náprava násillného správania nie je dôležitá len v prípadoch, keď násillná osoba naďalej žije s danou rodinou, ale aj v prípade, keď sa vzťah rozpadne. Násillná

osoba by tak mala dostávať pomoc na zlepšenie jej správania vo vzťahoch a naučiť sa účinnejšie riešiť svoje problémy – nenásilným spôsobom.

Vyhodnotenie rizika a jeho vplyv na odôvodnenie ochrany

- V priebehu konferencie sa zdôraznilo, že záujem o vyhodnotenie rizika je pomerne nový. Rozvinul sa len za uplynulých 25 rokov. Táto oblasť výskumu je veľmi dôležitá s cieľom chrániť obeť a snažiť sa obmedziť nebezpečné a škodlivé správanie.
- Pri zavádzaní programov na predchádzanie trestnej činnosti v prípade domáceho násillia sa rizikové faktory násillia alebo niektorých jeho štádií nie vždy vyhodnocujú.
- Podrobné vyhodnotenie každého rizika v danom prípade je nevyhnutné na ochranu obeť, určenie intenzity policajnej a právnej reakcie, vytvorenie plánov riadenia a naznačenie potrieb liečby.
- Vyhodnotenie rizika má zvyčajne tri fázy: i) zhromaždenie informácií a preverovanie – identifikácia vysokorizikových prípadov, zameranie sa na obmedzené zdroje; ii) vyhodnotenie a kodifikácia rozličných rizík a iii) identifikácia stratégií pre riadenie rizík, t. j. vypracovanie plánov riadenia a zásahov.
- Hlavné prístupy hodnotenia rizika sú: klinická metóda (založená na skúsenostiach a kvalifikácii hodnotiteľa a idiografickom výbere informácií podľa jednotlivých prípadov), poistno-matematická metóda (informácie sa vyhodnocujú a kombinujú pomocou pevne stanovených a jasných pravidiel, zrozumiteľných kritérií pre výber informácií a štatisticky významných skupín) a štruktúrovaný odborný úsudok (kombinácia prístupov, výberu informácií o osobnosti a kontexte, teoretických znalostí a vlastnej interpretácie a krátkej diskusie o užitočnosti vyhodnocovania rizika v praxi).
- Prístup k riziku násillia je komplexná činnosť, ktorej súčasťou je niekoľko zručností a schopností a ktorá v každom jednotlivom prípade nadobúda inú podobu.
- A napokon treba uviesť, že neexistuje bezrizikové vyhodnotenie rizika. Ľudské správanie nemožno predvídať bezvýhradne. Zdravý rozum a teoretický prehľad sú najlepším oporným bodom pri snahe pochopiť zložitosť sveta násillného alebo nebezpečného správania.

Odporúčania týkajúce sa prevencie domáceho násillia

Všeobecné odporúčania

- Sociálni partneri by mali vyvinúť skutočné úsilie o spoluprácu a o zapojenie rôznych zainteresovaných strán do procesu. Dôležitá je komunikácia medzi inštitúciami. Veľmi sa odporúčajú partnerstvá medzi občianskou spoločnosťou a štátnymi agentúrami, a to na všetkých úrovniach.
- Činnosť zainteresovaných strán by mala byť zameraná na obeť. Je dôležité vytvoriť určité nástroje, napr. nástroje na vyhodnotenie rizika, s cieľom zabrániť

opakovaní domáceho násilia, ale nevyhnutnosťou musí byť pomoc a podpora obetiam.

- Vyškolení odborníci pracujúci na prípadoch domáceho násilia musia mať dôkladné znalosti o dynamike a rôznych profiloch partnerského násilia. Mali by vedieť vykonať vyhodnotenie situácie pomocou spoľahlivých nástrojov na vyhodnotenie rizika a svojej intuície, pričom toto vyhodnotenie sa bude týkať obeť aj páchateľa.
- Spoločné školenia príslušníkov polície, sudcov, prokurátorov, súdnych expertov a sociálnych alebo zdravotníckych pracovníkov môžu pomôcť vytvoriť spoločnú perspektívu a spoločnú stratégiu, ako reagovať na domáce násilie.
- Tiež sa odporúča mať jedného aktéra, ktorý koordinuje činnosť pri spolupráci s viacerými agentúrami alebo službami. Bolo by vhodné zamyslieť sa napríklad nad pozíciou **nezávislého prípadového referenta** (stojaceho mimo polície, súdnictva alebo sociálnych služieb), ktorý by koordinoval a sledoval každý jednotlivý prípad. Odporúča sa aj vytvorenie celoštátnej multidisciplinárnej pracovnej skupiny/výboru/komisie so zapojením mimovládnych organizácií.
- Kampane na zvyšovanie informovanosti by sa mali organizovať súbežne s ďalšími činnosťami týkajúcimi sa prevencie. Tieto kampane sa uznávajú ako jeden z najlepších spôsobov, ako osloviť obeť. Tiež sa vďaka nim môže zvýšiť ohlasovanie domáceho násilia.
- Malo by sa vyvinúť úsilie na odhalenie skrytého násilia, ktoré sa často skrýva v domácnostiach. Je potrebné nepozerať sa len na čísla.
- Programy včasnej prevencie, ktoré môžu zmeniť správanie mladých ľudí a ich postoje k domácejmu násiliu, by sa mali stať súčasťou balíka včasnej prevencie trestnej činnosti, ktoré na školách zaviedli hlavné zainteresované strany.
- Mimoriadne dôležitá je výmena nápadov, znalostí, postupov a výskumu medzi členskými štátmi s cieľom prijať rozličné osvedčené postupy.
- Odporúča sa pracovať na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni a zohľadniť kultúrne rozdiely a súvislosti. Nemožno napríklad predpokladať, že predstavy o rodovej rovnosti a rodine a násilí sú na severe a juhu Európy rovnaké. Preto by pri medzinárodnej spolupráci na tejto problematike mali odborníci vždy pracovať v konkrétnom kontexte.
- Včasný zásah môže znížiť možné náklady v budúcnosti v zmysle prostriedkov na zdravotníctvo, sociálnu politiku a odborné prostriedky a môže vytvoriť dlhodobé pozitívne účinky na spoločenstvo.

Taktika a povinné opatrenia prvej reakcie

- Hoci sa uprednostňuje zavedenie právnych predpisov konkrétne zameraných na riešenie domáceho násilia, jasné taktické opisy a ciele opatrenia môžu existovať aj na základe rôznych zákonov a iných normatívnych aktov. Súčasťou procesu včasnej reakcie môžu byť mimovládne organizácie, sociálne služby a špecializované vzdelávanie.

- Kvalitu reakcie by mohli zvýšiť policajné tímy špecializované na boj proti domácejmu násiliu. Odporúča sa na každej policajnej stanici určiť aspoň jedného koordinačného úradníka pre prípady domáceho násilia. Tento úradník bude musieť spolupracovať s mimovládnyimi organizáciami a obeťami a kontrolovať, či páchatel' dodržiava stanovené povinnosti.
- Pred ďalšími taktickými prvkami by sa malo uprednostniť predchádzanie druhotnej viktimizácii. Do tohto procesu by nemala byť zapojená len polícia, ale aj mimovládne organizácie a sociálne služby, čím sa zohľadní širšie spoločenské hľadisko problému domáceho násilia. Účinný prístup si vyžaduje podrobné a štruktúrované všeobecné usmernenia.
- Odporúča sa prístup, ktorý prijali niektoré krajiny EÚ a pri ktorom polícia môže vydávať súdne zákazy kontaktu priamo. Zaručuje sa tým rýchlejšia reakcia na prípady domáceho násilia a väčšia bezpečnosť obeť.

Mechanizmy sociálnej podpory pre obeť násilia

- Zdá sa, že multidisciplinárny prístup je dobrý nástroj pre takmer všetky typy opatrení na predchádzanie trestnej činnosti. Je dôležité posilniť účinné prístupy, pretože úlohou je ochrana ľudského života. Konkrétny model by mal byť prijatý v súlade s kultúrnymi, sociálnymi a právnymi okolnosťami danej krajiny.
- Mimovládne organizácie pôsobiace v oblasti podpory obeťami sa javia ako jedna z hlavných zainteresovaných strán v tejto konkrétnej oblasti prevencie domáceho násilia. Ich úsilie by mala podporiť vláda a spoločnosť. Dobre organizované a silné služby na podporu obeťami v celoštátnej sieti môžu viesť k jednotnosti a vyššej kvalite podpory.
- S cieľom zabezpečiť a zvýšiť kvalitu podpory obeťami by sa mal zaviesť systém riadenia kvality a mal by sa vymenovať národný koordinátor pre prevenciu domáceho násilia.
- Spoločnosť by mala motivovať a podporovať činnosť dobrovoľníkov. Bezplatná telefonická linka pomoci polícii alebo mimovládnych organizácií pre obeť môže pomôcť zvýšiť ohlasovanie prípadov domáceho násilia a zabrániť páchatel'om v opakovaní útoku.
- Špecialisti na trestnú činnosť sa musia so zreteľom na neochotu obeť ohlasovať domáce násilie viac snažiť pri odovzdávaní informácií. Napríklad prostredníctvom vysvetľovania významu ohlasovania trestnej činnosti, oslabovania argumentov v prospech mlčania a predovšetkým zaistenia práva obeť na informácie.
- Je dôležité prekonávať zábrany, zvyšovať informovanosť o domácom násilí, hovoriť o problematike a čo najviditeľnejšie ukazovať, aké sú následky toho, keď je niekto obeťou násilného zaobchádzania. Treba tiež vyvíjať nepretržité úsilie s cieľom zapojiť do procesu osoby s rozhodovacími právomocami.
- Intervenčný model podpory obeťami by mal byť zameraný na obeť ako na KLIENTA so zreteľom na jeho potreby, rozhodnutia a názory.
- Intervenčný model by sa tiež mal riadiť zásadou rovnakých príležitostí a rovnakého zaobchádzania a zásadou nediskriminácie na základe pohlavia, rasy

alebo etnickej príslušnosti, náboženského vyznania, sexuálnej orientácie, veku, ekonomickej situácie, úrovne vzdelania, ideológie alebo iných odlišností.

- Intervencie na podporu obetiam domáceho násillia by sa mali uskutočniť čo najskôr a v ideálnom prípade vždy v priamej spolupráci so všetkými dotknutými prostredníkmi – policajnými silami, súdmi a inými organizáciami. Cieľom je zabrániť tomu, aby sa situácia vystupňovala, znížiť vplyv viktimizácie a zabrániť druhej viktimizácii, ktorú obe domáceho násillia často zažívajú.

Mediácia v oblasti domáceho násillia

- Rozhodnutie, či sa má mediácia začleniť do prevencie domáceho násillia v každom členskom štáte, by malo vychádzať z právnych okolností. Okrem toho je nevyhnutné zdôrazniť, že mediácia patrí do rozsahu pôsobnosti činností vykonávaných osobitnými inštitúciami.
- Vhodná by mohla byť harmonizácia nápravy správania páchatel'a s výškou trestu, ak právny systém umožňuje takéto úpravy.
- Hoci mediácia prispieva k novej nenásilnej kultúre vzťahov, potreba mediácie v prípadoch domáceho násillia by sa mala posudzovať individuálne.
- Odporúča sa, aby mediáciu v prípadoch domáceho násillia zabezpečovali špeciálne vyškolení mediátori, ktorí majú aspoň niekoľko rokov skúseností.
- Treba upozorniť na súhlas obetí s účasťou na mediácii a na ich právo kedykoľvek od procesu ustúpiť.

Programy na zmenu násillného správania a ich vplyv na stanovenie trestu

- Účinná intervencia v rámci domáceho násillia si vyžaduje zapojenie celého multidisciplinárneho systému (čiže všetkých služieb pôsobiacich v oblasti starostlivosti, súdnictva a v oblasti obce alebo spoločenstva). Okrem toho si vyžaduje aj medziagentúrnu, či dokonca medzinárodnú spoluprácu a rýchlu reakciu špecialistov.
- Odporúča sa, aby sa vyhodnotenie rizika situácie vykonalo predtým, než páchatel' vstúpi do programu na zmenu správania. Intervencia by mala vychádzať z kvalitnej analýzy situácie. Nástroje na vyhodnotenie rizika, ktoré sú vhodné v prípadoch domáceho násillia, predpokladajú zohľadnenie perspektívy obeť, odhad pravdepodobnosti recidívy, odhad bezprostredného a dlhodobého rizika a rizika extrémnych, závažných foriem domáceho násillia.
- Ak je to možné, súbežne s hlavným programom by mal prebiehať monitorovací program týkajúci sa manželského partnera a členov rodiny páchatel'a.
- V prípadoch, keď sa pár rozhodne ďalej žiť spolu, je dôležité poskytnúť podporu obom manželom.
- Páchatel' by sa mal naučiť rozpoznávať rizikové signály, mal by mať predstavu o príčinách násillia a o svojej vlastnej úlohe vo vzťahu a jeho dynamike, mal by sa naučiť prijímať zodpovednosť za (násillné) správanie, naučiť sa nové stratégie,

precvičovať zručnosti potrebné pre bezpečný vzťah a byť pripravený a motivovaný podstúpiť ďalšiu liečbu (ak bola indikovaná).

Vyhodnotenie rizika a jeho vplyv na odôvodnenie ochrany

- Určenie rizikových faktorov viktimizácie je zásadné pre prevenciu a riadenie krízových situácií. Pomocou empirických údajov by sa mali určiť a uplatňovať užitočné taktiky zamerané na zmenšenie násilia alebo jeho predchádzanie.
- Mali by sa vytvoriť účinné prognostické a preventívne modely vhodné pre vysoký počet prípadov.
- Užitočnou stratégiou na zníženie možného rizika násilia v budúcnosti môže byť práca na vzdelávaní alebo postojoch a zvyšovaní informovanosti mladých ľudí (detí a dospelých).
- Pre odborníkov, ktorí sa zaoberajú násilnými prípadmi, by sa mali vytvoriť osobitné programy odbornej prípravy v oblasti vyhodnocovania rizika, ktoré by im ponúkli spoľahlivé informácie a konkrétne operatívne nástroje.

Kontaktné údaje:

Sekretariát EUCPN
Tel. +32 2 557 33 30
Fax +32 2 557 35 23
E-mail: eucpn@ibz.eu
Webová lokalita: www.eucpn.org

[D.P.: Philip Willekens – Boulevard de Waterloo 76 – 1000 Brusel – Belgicko]

Veiligheid en Preventie
Sécurité et Prévention

